

Monumentnummer*: 522936

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 15 april 2002
Kadaster deel/nr: 20335/40

<i>Complexnummer</i>	<i>Complexnaam</i>
522934	Israelitische Begraafplaats

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Nijmegen	Nijmegen	Gelderland

<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Postweg	62		6523 LD	Nijmegen		Kwakkenberg
Kwakkenbergweg	1		6523 MJ	Nijmegen		Kwakkenberg

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>
HATERT	I	341		

*Rijksmonumentomschrijving***

1. De AULA, de BEHEERDERSWONING, de POORT en de MUUR.

Inleiding

De AULA, de BEHEERDERSWONING, de POORT en de MUUR zijn in 1921 gebouwd naar ontwerp van Oscar Leeuw. Hij had in 1913 ook de nieuwe synagoge van Nijmegen ontworpen. Bovendien had hij in Oss fabrieken en kantoren gebouwd voor de industriëlen Van den Bergh en Hartog, beide bestuurslid van de Isr. Gemeente van Nijmegen. De architectuur van het voornamelijk in baksteen uitgevoerde complex vertoont invloeden van het expressionisme en Art Deco-elementen. De begraafplaats vertoont stilistische overeenkomst met het Museum Kam en behoort tot de tweede periode van Leeuw.

De aula bestaat uit één grote zaal en de kohanimruimte, beide met een eigen ingang. De kohanimruimte bevindt zich in het portaal aan de voorzijde (westzijde) en staat enkel via een rondboogvormig gesloten opening met een rooster van siersmeedwerk in verbinding met de aula. De Kohanim (afstammelingen van de hogepriesters) mogen om redenen van rituele reinheid nl. niet nabij een overledene komen. In de beheerderswoning bevindt zich een

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

zaaltje, dat wordt gebruikt door de Joodse gemeente en toegankelijk is via de deur in de linker zijgevel (noordgevel).

Omschrijving

De AULA heeft op een rechthoekig grondplan één bouwlaag onder een plat dak met bitumineuze dakbedekking. Aan de smallere westzijde bevindt zich een lagere rechthoekige uitbouw (de kohanimruimte).

De aula is opgetrokken uit donkere baksteen, gemetseld in halfsteens verband. De hoge plint is afgesloten met een éénsteens rollaag, die op de hoeken en bij de deuropeningen wordt onderbroken door natuurstenen blokken. De vier hoeken van het gebouw steken boven de goot uit, waardoor de suggestie van hoektorens wordt gewekt. De hoekpartijen hebben op de hoeken natuurstenen blokjes en zijn aan twee zijden voorzien van langwerpige velden met siermetselwerk. Boven de siervelden bevinden zich natuurstenen blokken met gebeeldhouwde Davidsterren. De muurvlakken tussen de hoekpartijen hebben aan de bovenzijde gemetselde uitkragende lisenen, waartussen zich de vensters bevinden. De vensters hebben gemetselde lekdorpels en 4-ruits stalen ramen met kathedraalglas, die deels als valraam zijn uitgevoerd. De vensters worden aan de bovenzijde afgesloten met een rollaag. Tussen de vensters en de goot bevinden zich velden met siermetselwerk. Over de uitkragende lisenen liggen houten bakgoten met gesneden sierranden.

De symmetrisch ingedeelde VOORGEVEL (WESTGEVEL) heeft in het midden een vooruitspringend, rechthoekig voorportaal met een later vernieuwde dubbele deur. Het portaal heeft aan de bovenzijde een uitkragend deel dat rust op vier gemetselde consoles. Het uitkragend deel is voorzien van verdiepte velden en wordt afgesloten door een uitspringende rollaag met hardstenen hoekblokjes. Boven het portaal bevindt zich een reeks van vier vensters zoals eerder beschreven.

De symmetrisch ingedeelde RECHTER ZIJGEVEL heeft in het midden een dubbele houten paneeldeur. De deuropening wordt afgesloten met een rollaag en een tandlijst. Boven de deur bevindt zich een reeks van zeven vensters.

De symmetrisch ingedeelde ACHTERGEVEL (OOSTGEVEL) heeft in het midden een dubbele paneeldeur. De deuropening wordt afgesloten met een rollaag en een tandlijst. Boven de deur bevindt zich een reeks van vier vensters.

De LINKER ZIJGEVEL (BUITENGEVEL) heeft aan de bovenzijde een reeks van zeven vensters.

Het INTERIEUR verkeert in oorspronkelijke staat. De aula bestaat uit één grote ruimte en het portaal. In het portaal is de kohanimruimte, die enkel via een rondboogvormig gesloten opening met een rooster van siersmeedwerk in verbinding staat met de aula. Vanaf de vensterzone springt de witgepleisterde ruimte naar boven toe trapsgewijs in. In de noordoostelijke hoek bevindt zich een marmeren schouw met een grote gietijzeren kachel. Boven de deur in de oostgevel, die toegang geeft tot de begraafplaats is een marmeren plaquette aangebracht met een tekst in het Hebreeuws en in het Nederlands: "SEPT. 1921/ werd dit gebouw gesticht uit giften en rentelooze/ bijdragen van Leden en/ Pieuse Instellingen/ der Nederl. Isr. Gem. alhier/ BESTUUR/ H. Hartog Voorz./ Jos. Lion v. Voorz./ Ph. Polak Thesaur./ M.S. Polak Secr./ J.D. v.d. Bergh Eerelid/ A.M. Frank. L. Heimans./ F. Knurr. L.J. Prins./ J. Vromen. S. v. Zwanenberg."

De BEHEERDERSWONING heeft nagenoeg dezelfde vorm als de aula. De woning heeft een rechthoekig grondplan en

twee bouwlagen onder een plat dak. Tegen de rechter zijgevel bevindt zich een rechthoekige éénlaags uitbouw met plat dak. De hoekpartijen, vensterreeksen en gevelbeëindigingen zijn op dezelfde wijze vormgegeven als bij de aula. De symmetrisch ingedeelde VOORGEVEL heeft i.p.v. het portaal een reeks van vier vensters met gemetselde dorpels en 4-ruits stalen ramen en 4-ruits bovenlichten. De LINKER ZIJGEVEL is asymmetrisch ingedeeld en heeft links een paneeldeur. De reeks van zeven vensters aan de bovenzijde is blind.

De ACHTERGEVEL heeft in de eerste bouwlaag vijf vensters van hetzelfde type als in de voorgevel.

De RECHTER ZIJGEVEL heeft in de eerste bouwlaag links twee vensters van hetzelfde type als in de voor- en achtergevel. Rechts van de vensters bevindt zich de uitbouw, waarin zich de voordeur van de beheerderswoning bevindt. Boven de afsluitende rollaag en de tandlijst bevindt zich een veld met siermetselwerk. In de rechter zijgevel van de uitbouw zijn twee kleine vensters aangebracht. Van de reeks van zeven vensters in de tweede bouwlaag zijn de middelste vier blind uitgevoerd.

Het INTERIEUR is deels bewaard gebleven. In het zaaltje aan de achterzijde bevinden zich oorspronkelijke interieurelementen zoals een schouw van roze marmer en paneeldeuren in vlakke omlijstingen.

De twee blokvormige bouwvolumes d.w.z. de aula en de beheerderswoning zijn met elkaar verbonden door een gemetselde POORT, die t.o.v. de voorgevels één steen terug springt. De poort bestaat uit twee verticaal gemetselde muurdammen, afgesloten met rollagen, die een gemetselde pseudo-boogconstructie dragen. De 'binnenboog' bestaat uit trapsgewijs naar het midden toelopende bakstenen, telkens verspringend ter grootte van een kwart baksteen. Het middendeel is recht en wordt gevormd door een rollaag. Boven de rollaag bevindt zich een blauw geschilderd veld met een Hebreeuws opschrift in goud: "Huis der levenden". De rechte bovenzijde van de poort wordt beëindigd met een tweemaal verspringende bakstenen lijst en een uitspringende rollaag. Tussen de muurdammen wordt de opening afgesloten door een dubbel geornamenteerd smeedijzeren hek, waar ook plaatijzer met gaatjespatronen in is verwerkt. De middenstijl van het hekwerk wordt bekroond met een Davidster in een cirkel.

De MUUR van de begraafplaats sluit links aan op de achtergevel van de aula en ligt in één lijn met de linker zijgevel van de aula. Rechts sluit de muur aan op de rechter zijgevel van de beheerderswoning en ligt op één lijn met de achtergevel van de woning.

De muur is opgetrokken in dezelfde donkere baksteen als de gebouwen en gemetseld in Vlaams verband. De muur wordt op regelmatige afstand onderbroken door vierkante, boven de muur uitstekende pijlers. Bovendien zijn de muren langs de Postweg en de Kwakkenbergweg voorzien van een drietal torenachtige constructies, die tevens als steunbeer fungeren. De kohanimpaden op de begraafplaats lopen langs de muren en onder de torens door. In het midden van de muur aan de achterkant van de begraafplaats bevindt zich ook nog een toren van hetzelfde type. De torens bestaan uit vier gemetselde pijlers die d.m.v. pseudo-boogconstructies, d.w.z. trapsgewijs inspringende bakstenen, aan de bovenzijde met elkaar worden verbonden.

De muur heeft een hoge, met een éénsteens rollaag afgesloten plint. Het metselwerk van de muurvlakken boven de plint, de pijlers en de torens wordt verlevendigd door verticaal gemetselde stenen en uitspringende strekken en koppen. De muur wordt afgesloten met een anderhalfsteens rollaag.

Waardering

AULA, BEHEERDERSWONING, POORT en MUUR uit 1921 gebouwd naar ontwerp van Oscar Leeuw.

- Van architectuurhistorische waarde als goed en gaaf voorbeeld van een aula, beheerderswoning, poort en muur van een Israëlitische begraafplaats in een stijl die invloeden vertoont van het expressionisme en de Art Deco met hoogwaardige esthetische kwaliteiten in het ontwerp zoals een bijzondere hoofdvorm, goede verhoudingen en een bijzondere detaillering. De begraafplaats is van belang binnen het oeuvre van Oscar Leeuw, omdat de architectuur van de begraafplaats samen met het Museum Kam het einde markeert van zijn tweede periode.

- Van stedenbouwkundige waarde wegens de markante situering op een splitsing van wegen.

- Van cultuurhistorische waarde als functionele en kenmerkende onderdelen van een Joodse begraafplaats, die een belangrijke herinnering vormen aan de Joodse gemeente van Nijmegen.

Hoofdcategorie

Uitvaartcentra en begraafplaatsen
Voorwerpen op pleinen en dergelijke
Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Begraafplaats en -onderdelen
Erfscheidings(D)
Dienstwoning(K)

Functie

Begraafplaatsaula
Muur(D)
Beheerderswoning